

10. Robert Paul Wolff, Barrington Moore, jr., and Herbert Marcuse, A Critique of Pure Tolerance. Boston: Beacon Press, 1969, Pp. 117. <https://monoskop.org/images/5/55.pdf> (дата звернення: 14.07.2023).

11. Mouffe, C. The Return of the Political. London, New York: 1993. Verso. Pp. vii, 156. <https://monoskop.org/images/c/cb.pdf> (accessed 14.07.2023).

12. Mannheim, K. Diagnosis of our time: Wartime essays of a sociologist. London, England: Routledge & Kegan Paul. 1943. Pp. 179 <http://mek.oszk.hu/18000/18060/18060.pdf> (дата звернення: 14.07.2023).

REFERENCES:

1. Foucault, M. (1982) The Subject and Power. Critical Inquiry, Vol. 8, No. 4, Pp. 777-795. <http://www2.kobe-u.ac.jp/~alexroni/IPD2018%20readings/IPD1%202018%20No.8/Foucault%20Subject%20and%20Power.pdf>

2. Kostetska, L. M. (2021) Patron-clientelism: a theoretical-historical approach. Academic notes of TNU named after V.I. Vernadskyi. Volume 32 (71) No. 4. P. 8-16. [in Ukrainian].

3. Poyarkova, T. Plotnytska I. (2019). Evolution of patron-client relations in the USSR. Ideology and politics. No. 3(14). P. 11–20. [in Ukrainian].

4. Monchak, A. (2020). Unequal friendship. Customer relations in historical perspective. K.: Tempora. 768 p. [in Ukrainian].

5. Levinas, E. (1999). Between us. The study of thought is about something else. K.: 312 p. [in Ukrainian].

6. Ludwig von Mises, (2005). Liberalism: The Classical Tradition / edited by Bettina Bien Greaves. Indianapolis, Liberty Fund, Inc. 171 p. [http://Mises,Ludwig%20von%20-%20Liberalism%20\(PDF\).pdf](http://Mises,Ludwig%20von%20-%20Liberalism%20(PDF).pdf)

7. Pufendorf, S. (2008). About the duties of a person and a citizen. Anthology of liberalism: political and legal teachings and the rule of law. K.: P. 352-359. [in Ukrainian].

8. Popper, K. (1994). Open society and its enemies. Captivated by Plato's charms. T.1. K.: Osnovy, 444 p. [in Ukrainian].

9. Hofe, O. (2007). Democracy in the era of globalization. K.: PPS–2002, P. 222–223. [in Ukrainian].

10. Robert Paul Wolff, Barrington Moore, jr., and Herbert Marcuse, (1969). A Critique of Pure Tolerance. Boston: Beacon Press, Pp. 117. <https://monoskop.org/images/5/55/pdf>

11. Mouffe, C. (1993). The Return of the Political. London, New York: Verso. Pp. vii, 156. <https://monoskop.org/images/c/cb.pdf>

12. Mannheim, K. (1943). Diagnosis of our time: Wartime essays of a sociologist. London, England: Routledge & Kegan Paul. Pp. 179 <http://mek.oszk.hu/18000/18060/18060.pdf>

Стаття надійшла до редакції: 5.11.2023

УДК 340.12+340.15+341

DOI: 10.36550/2522-9230-2023-15-11-15

Корнієнко Ольга Олександрівна,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри теорії та історії держави і права

ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»

e-mail: KorniyenkoOO@krok.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-2836-9585>

СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ЗОВНІШНІХ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ ТА УГОРЩИНІ

На сьогоднішній день в теорії держави і права України та Угорської Республіки знаходимо саме поняття «функцій держави», їхні визначення, їхню класифікацію. Як в першому, так і другому випадках існує велика кількість різних думок, припущень, що таке функція та що до неї відноситься. Є більш традиційні, є порівняно незвичні. Наприклад, традиційними є поділ на зовнішні та внутрішні. В контексті незвичних є поділ на сталі та тимчасові чи ж на змішані. Тим не менш досліджуючи питання в комплексному підході спробуємо все ж знайти відповідь, що розуміти під зовнішніми функціями держави, запропонуємо таке визначення до наукового обігу, а також спробуємо встановити класифікацію таких функцій. Загальновідомо, що сама держава є досить складним та динамічним явищем, що потребує вчасного теоретичного осмислення. Безумовно такі потуги серед учених породжує як значні зусилля, так і породжує значні розбіжності серед яких вартує ще визначити ту єдину істину. Та це визначається об'єктивними умовами і законами суспільного розвитку. Чи то функції держави чи то її складова зовнішні є як встановлено в ході дослідження порівняно сталими, хоча це не дає підстави вважати їх стабільними, а скоріше навпаки. Це говорить лише про актуальність проведення досліджень, аналізів з даної тематики для оновлення роботи апарату держави та тим самим удосконалювати сам процес державотворення. Оскільки при ближчому дослідженні цієї категорії можна встановити як зрушення в державотворення, так і його занепад, який може міститися саме в невиконанні чи не узгодженості органів

влади по виконанню таких напрямків.

Ключові слова. Україна, Угорщина, зовнішні функції, порівняльно-правовий аналіз, сутність функції держави, класифікація.

Korniyenko O. THE ESSENCE AND CLASSIFICATION OF THE EXTERNAL FUNCTIONS OF THE STATE IN UKRAINE AND HUNGARY

Today, in the theory of the state and law of both Ukraine and the Republic of Hungary, we find the very concept of "state functions", their definition, their classification. In both the first and second cases, there are many different opinions, assumptions about what the function is and what it refers to. There are more traditional ones, there are relatively unusual ones. For example, the division into external and internal is traditional. In the context of the unusual, there is a division into permanent and temporary or mixed ones. Nevertheless, investigating the issue in a comprehensive approach based on this scientific article, we will still try to find an answer to what is meant by the external functions of the state, we will offer such a definition to the scientific circulation, and we will also try to establish the classification of such functions. It is common knowledge that the state itself is a rather complex and dynamic phenomenon that requires timely theoretical understanding. Undoubtedly, such efforts among scientists generate both significant efforts and significant disagreements, among which it is still worth defining that one truth. But this is determined by the objective conditions and laws of social development. Either the functions of the state or its external component is, as established during the study, relatively stable, although this does not give reason to consider them stable, but rather the opposite. This only speaks to the relevance of conducting research and analyzes on this topic to update the work of the state apparatus and thereby improve the state-building process itself. Because upon closer examination of this category, it is possible to establish both a shift in state formation and its decline, which may be contained precisely in the non-fulfillment or inconsistency of the authorities in the implementation of such directions.

Key words: Ukraine, Hungary, external functions, comparative legal analysis, the essence of the function of the state, classification.

Постановка проблеми. Дослідження питання зовнішніх функцій держави, їхніх визначень та класифікації виступає одним із визначальних категорій державотворення, оскільки мають можливість впливати на характер діяльності апарату держави та показувати його недоліки. Відтак ця категорія посідає і провідне місце в загальній системі теорії держави і права. В науковій літературі є велика кількість підходів до визначення саме функцій держави, спробуємо їх узагальнити та надати визначення зовнішнім функціям, класифікувати їх на прикладах України та Угорщини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Для написання наукової статті стали в нагоді напрацювання таких фахівців: О. Марущак, М. Буцан, Р. Шай, П. Такача, О. Скакун, М. Дзевелюк, І. Дубинського, С. Кухтика, В. Котюка, Ю. Завгородньої та ін.

Мета статті – проаналізувати джерела та літературу, які посутньо розкривають класифікацію зовнішніх функцій держави в Україні та Угорщині.

Виклад основного матеріалу дослідження. У теорії держави і права визначення функцій держави є однією з найбільш значущих, як слушно зазначає О. Марущак [1, с.17].

Держава, на думку угорського фахівця П. Такача, це владний інститут, який має суверенітет над населенням, що проживає на даній території чи ж іншими словами держава є організацією, яка має законну монополію на законний фізичний примус. Державу можна розглядати як своєрідну спільноту людей (політична спільнота чи асоціація). Конкретний варіант цієї ідеї працює, коли ми говоримо, що держава – це інституція. Це справедливо для інституції, яка творить або забезпечує порядок соціального співіснування. Всі знають, що два чинники, які відіграють істотну роль у формуванні порядку співіснування, це – є влада і закон [2].

А, на наш погляд, держава є великим механізмом єдиної системи, а тому для уникнення збоїв, функції держави не мають бути тіншовими, а навпаки точними і прозорими.

О. Марущак слушно підмітив, що перед будь-якою державою завжди стоїть ряд завдань, на вирішення яких вона спрямовує свої матеріальні ресурси, ідеологічні та політичні зусилля. Серед усього комплексу зусиль можна виокремити такі, які виражають сутність, і без яких не можна повноцінно виступати у ролі найважливішої складової політичної системи суспільства. Основні напрями діяльності держави, в яких виражено її сутність, завдання і цілі, і називають функціями держави [1, с.17].

На думку О. Скакун, саме функції виражають безпосередню сутність держави та її соціальне призначення. Вивчення функцій дає уміння визначати характер діяльності держави, її пріоритети на певному етапі розвитку, а також оцінити рівень її організації та ефективності [3, с. 133].

А, на думку М. Буцан, «Функції – це такі об'єктивно необхідні напрямки предметної діяльності держави, без яких суспільство не може нормально існувати і розвиватися» [4, с. 406].

Безумовно, будучи організаційною системою, держава призначена саме для управління державними справами суспільства, діє в суспільних інтересах і здійснює владу в законний і формалізований спосіб.

При цьому, на думку В. Котюка, функції держави виступають також як основні напрями реалізації завдань і цілей, соціального призначення держави в процесі її діяльності в різних сферах суспільного життя [5, с. 294]. Про що Ю. Завгородня зазначила, що виходячи з того, що більшість науковців дають визначення поняттю «функції держави – це основні напрямки діяльності», каже про те, що під функціями доцільно розуміти виконувани напрямки функціонування відповідного явища, реалізацію свого призначення [6, с. 21].

А на думку М. Дзевелюк, значні перетворення зазнає сам зміст функцій держави, їхнє значення, правові форми і способи реалізації. Постановка нових завдань і зміна політичного курсу на шлях розбудови

України як правової, демократичної, соціальної держави, оптимізація діяльності органів державної та правової влади інститутів у пошуках ефективної моделі регулювання життя українського суспільства визначає важливість і необхідність сучасного теоретичного узагальнення та переосмислення накопичених в юридичній науці поглядів на функції сучасної держави, їхні сутність, зміст та основні різновиди [7, с. 171].

Зі свого боку С. Кухтик довів, що функції держави можна визначити як відносно стабільні основні напрями діяльності держави, що відображають її суть і соціальне призначення, які спрямовані на виконання завдань і досягнення цілей та визначаються рівнем розвитку держави [8, с. 55].

У продовження аналізу маємо згадати І. Дубинського, який представляє функції держави у вигляді розподілу на окремі типи, види, групи залежно від різних критеріїв (політичних, економічних, соціальних, правових), що набувають практичного значення для напрацювання стратегій і рекомендацій із трансформації, перетворення та модернізації певних напрямів діяльності держави. Чи іншими словами функції держави – це її основні напрями діяльності, що залежать від об'єктивних потреб спільних відносин людей у вирішенні загальної справи. Виконання функцій держави є складним процесом дії держави через державні органи та їхні посадові особи для певного кола суспільних відносин [9, с.8].

Досліджуючи тематику в угорському контексті, доречно навести й думку угорського фахівця Я. Кальмана, який розглядає функції держави, як частину державного управління, під якими дає тлумачення – це мета адміністративної політики, що стоїть за великим набором завдань, загальним державним інтересом, що обґрунтовує визначення та створення завданням законом. При цьому варто розрізняти поняття функції і завдання, які є різними. Свого часу під державним управлінням він розумів діяльність виконавчої влади, в результаті якої вона фактично впливає на поведінку членів та організацій суспільства, а саме застосування права (правозастосування), що здійснюється окремою державною організацією під час ухвалення рішень, вироблення, виконання та контролю здійснення державною публічною владою, через їхню організацію та участь у законодавстві [10].

Серед інших угорських дослідників існує думка про те, що функції держави виражають державний поділ праці. У цьому сенсі їх не можна порівнювати, тому виконання однієї функції не може бути мірилом чи балансом виконання іншої функції. Сам поділ праці такий, що одна функція не є незалежною від іншої, вони певною мірою побудовані одна на одній. Якщо закони не досконалі, суди не можуть ухвалювати правильні рішення. Якщо управління відірване від реальності, управління нереалістичне, то воно не може бути справді ефективним. Вочевидь функції держави певною мірою залежать одна від одної: негативні характеристики однієї впливають на іншу. Функції держави можуть бути функціональними та дисфункціональними окремо без балансу. Функції держави мають можливість самокоригування: якщо одна державна функція стає небажаною, інша її виправляє [11].

На продовження вище викладеного необхідно додати, що при тлумаченні функцій держави також допускається бачення в них основних сфер діяльності держави, тобто самої діяльності. Ця позиція знайшла відображення в працях Г. Кельзена, де він розглядає державу як суто правове явище, як виключно юридичну особу і як різновид корпорації [12, с. 180-184].

На нашу думку, важливим питанням поряд із визначенням, виступає і розгляд складових елементів феномену функцій держави. Ми розуміємо, що категорія «функція» не є повною, оскільки для її реалізації вона ще має містити різні сфери суспільного, політичного, економічного життя будь-якої держави.

Відтак, С. Кухтик справедливо зауважує, що функції держави можна визначити як відносно стабільні основні напрями діяльності держави, що відображають її суть і соціальне призначення, які спрямовані на виконання завдань і досягнення цілей та визначаються рівнем розвитку держави. І пропонує класифікувати їх за трьома категоріями: внутрішні, зовнішні та змішані:

1. до внутрішніх відносить: місцеве самоврядування, культурно-ідеологічну;
2. до зовнішніх: функцію оборони, співробітництва з міжнародним співтовариством;
3. до змішаних, тобто до таких які, з одного боку, діють на території держави, а з другого, спрямовані на забезпечення зовнішніх зв'язків: економічна, політична, екологічна, забезпечення державної безпеки [8, с. 55-56].

Хоча, на наш погляд, функція забезпечення державної безпеки є тотожною з оборонною, тому не розділяємо думку віднесення її відразу до обох категорій.

Частина угорських фахівців розділяють функції на класичні внутрішні та зовнішні. До перших, наприклад, відносять охорону громадського порядку, до других – оборонну функцію [13]. Друга частина фахівців розрізняє аж чотири категорії. Зокрема, вище згаданий П. Такач обґрунтовує такі функції:

1. внутрішнього порядку в суспільстві;
2. захисту від зовнішніх ворогів;
3. підтримки і розвитку комунікаційної інфраструктури;
4. виробничі та торгівельні відносини.

На його думку, все це можна підсумувати як інтеграцію суспільства, і саме виходячи з цього, можна розуміти за державою її соціальну функцію: «державна – це інститут, завданням якого є створення інтеграції суспільства». Відповідно до однієї з найпоширеніших концепцій, держава – це передусім система органів, які виконують функції публічної влади. Це сприйняття особливо поширене в повсякденному мисленні [2].

Дослідник Р. Шай розрізняє такі категорії:

1. Залежно від тривалості дії функції держави розділяються на сталі, що зустрічаються державою на всіх етапах її застосування (наприклад, економічна), і тимчасові, поява і зникнення яких викликані специфічними умовами суспільного розвитку (наприклад, функція надання допомоги регіону, де відбулося стихійне лихо).

2. Функції держави, залежно від їхнього соціального призначення, можна класифікувати на головні і похідні (допоміжні).

Однак цей дослідник також говорить і про поділ на внутрішні та зовнішні функції, які називає розповсюдженими.

Зовнішні функції на його думку – це основні напрями діяльності держави відповідно до виконання нею зовнішніх завдань (оборона країни, підтримання порядку, співдружність з іншими державами). Вони тісно пов'язані з внутрішніми, їхня реалізація забезпечує повноцінне існування держави, особливо в сучасному світі, який дедалі більше стає взаємопов'язаним, глобалізується [14, с. 117-118].

Тож, як бачимо, є сукупність різних думок та тверджень, які, на наш погляд, можна згрупувати. Незважаючи на різні підходи до визначення суті функції, загальний його зміст є переважно спорідненим і знаходить своє відображення в частині саме основних напрямів діяльності держави, через її органи управління. І таке згрупування, як пише вище згаданий Р. Шай, є найбільш поширеним [14, с. 117].

Не менш важливо згадати, що зовнішні функції Угорщини, незалежно від різності думок експертів, є класифікованими вже давно і не змінюються, та стали вже практично офіційними. Такими функціями-напрямами є міжрегіональне добросусідство, захист і підтримка національних меншин за кордоном, робота щодо ЄС та НАТО [15, с. 57-59]. Стосовно класифікації зовнішніх функцій України, то на основі вище вказаного можемо від себе вказати на такі: політична, економічна, екологічна діяльність; а також на очевидну в умовах воєнних дій в Україні – протидія міжнародному тероризму.

Висновки. Таким чином на основі усього вище викладеного із з'ясуванням визначення функції держави та її складових елементів, можемо сказати, що зовнішні функції – це складова частина всіх функцій держави, покликана на реалізацію її цілей у співпраці з зарубіжними країнами. Поряд із тим звертаємо увагу саме на те, що визначення на рівні теорії держави і права зовнішнім функціям відсутнє. Щодо класифікації зовнішніх функцій наявна різність думок, більш верифікована й офіційно усталена в Угорщині, менш розроблена в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Марущак О. Функції держави: визначення поняття. *Держава та регіони*. Випуск № 3 (65). 2019. С. 17-21.
2. Takács Péter Az állam fogalma. URL: <http://real.mtak.hu/80661/2/Az%20C3%A1llam%20fogalma%202014%20Gy%C5%91r%20.pdf>.
3. Скаун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. 2-ге вид., доповнене і перероблене. Київ. Правова єдність, 2010. 520 с.
4. Буцан М. Функції держави: поняття, класифікація, наукові трактування. *Часопис Київського університету права*. № 2019/4. 2019. С. 406-410.
5. Котюк В. О. Загальна теорія держави і права. Навчальний посібник. Київ. Атіка, 2005. 592 с.
6. Завгородня Ю. Функції держави в сучасних умовах: пропедевтичний аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. Випуск № 3/2021. 2021. С. 20-22
7. Дзевелюк М. Номенклатура функції сучасної держави. *Науковий журнал «Підприємництво, господарство і право»*. 11/2016. С. 171-176.
8. Кухтик С. Зовнішні функції держави в контексті глобалізаційних викликів. *Журнал «Економіка і право»*. Випуск 12. 2010. С. 55-60.
9. Дубинський І. Класифікаційні особливості функцій держави. *Вчені записки ТНУ імені В. Вернадського*. Том 30(69). № 4. 2019. С. 7-11.
10. A közigazgatás fogalma, feladatai és funkciói, tevékenységfajtái. URL: <https://slideplayer.hu/slide/12007050/>.
11. Államfunkciók. URL: https://penzugysziget.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=2478:51tetel&catid=292&Itemid=403.
12. Kelsen H. General theory of law and state / by Hans Kelsen; translated by Anders Wedberg. – New York : Russell & Russell, 1961. 516 p., XXXIII p. 3.
13. Az állam fogalma, funkciói. URL: https://penzugysziget.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=2600:16atetel&catid=296&Itemid=397.
14. Шай Р. Принципи та форми реалізації функцій держави. Львівська політехніка. С. 116-123.
15. A Magyar Köztársaság nemzetközi kapcsolatainak és külpolitikai tevékenységének eseményei és dokumentumai. Magyar Külpolitikai Évkönyv. A Külügyminisztérium Dokumentációs Főosztálya. Bp.: Vadas, 1990. 337.old.

REFERENCES:

1. Marushchak, O. (2019). Funktsii derzhavy: vyznachennia poniattia. [Functions of the state: definition of the concept]. *Derzhava ta rehiony*. Vypusk № 3 (65). 17-21. [in Ukrainian].

2. Takács, Péter. (2014). Az állam fogalma. [The concept of the state]. Retrieved from: <http://real.mtak.hu/80661/2/Az%20%C3%A1llam%20fogalma%202014%20Gy%C5%91r%20.pdf> [in Hungarian].
3. Skakun, O. F. (2010). Teoriia derzhavy i prava. [Theory of the state and law]. Pidruchnyk. 2-he vyd., dopovnene i pereroblene. Kyiv. Pravova yednist. 520. [in Ukrainian].
4. Butsan, M. (2019). Funktsii derzhavy: poniattia, klasyfikatsiia, naukovi traktuvannia. [Functions of the state: concepts, classification, scientific interpretations]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. № 2019/4. 406-410. [in Ukrainian].
5. Kotiuk, V. O. (2005). Zahalna teoriia derzhavy i prava. [General theory of the state and law]. Navchalnyi posibnyk. Kyiv. Atika. 592. [in Ukrainian].
6. Zavorodnia, Yu. (2021). Funktsii derzhavy v suchasnykh umovakh: propedeutychnyi aspekt. [Functions of the state in modern conditions: propaedeutic aspect]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. Vypusk № 3/2021. 20-22. [in Ukrainian].
7. Dzeveliuk, M. (2016). Nomenklatura funktsii suchasnoi derzhavy. [Nomenclature of the function of the modern state]. *Naukovyi zhurnal «Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo»*. 11/2016. 171-176. [in Ukrainian].
8. Kukhtyk, S. (2010). Zovnishni funktsii derzhavy v konteksti hlobalizatsiinykh vyklykiv. [External functions of the state in the context of globalization challenges]. *Zhurnal «Ekonomika i pravo»*. Vypusk 12. 55-60. [in Ukrainian].
9. Dubynskiy, I. (2019). Klasyfikatsiini osoblyvosti funktsii derzhavy. [Classification features of state functions]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. Vernadskoho*. Tom 30(69). № 4. 7-11. [in Ukrainian].
10. A közigazgatás fogalma, feladatai és funkciói, tevékenységfajtái. [The concept, tasks and functions of public administration, types of activities]. Retrieved from: <https://slideplayer.hu/slide/12007050/> [in Hungarian].
11. Államfunkciók. [State functions]. Retrieved from: https://penzugysziget.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=2478:51tetel&catid=292&Itemid=403 [in Hungarian].
12. Kelsen, N. (1961). General theory of law and state. 516. [in English].
13. Az állam fogalma, funkciói. [The concept and functions of the state]. Retrieved from: https://penzugysziget.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=2600:16tatetel&catid=296&Itemid=397 [in Hungarian].
14. Shai, R. (2014). Pryntsypy ta formy realizatsii funktsii derzhavy. [Principles and forms of implementation of state functions]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnikha"*. *Yurydychni nauky*. №810. 116-123. [in Ukrainian].
15. A Magyar Köztársaság nemzetközi kapcsolatainak és külpolitikai tevékenységének eseményei és dokumentumai. (1990). [Events and documents of the international relations and foreign policy activities of the Republic of Hungary]. *Magyar Külpolitikai Évkönyv*. A Külügyminisztérium Dokumentációs Főosztálya. 337. [in Hungarian].

Стаття надійшла до редакції 9.11.2023